

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ БИЗНЕСАДМИНИСТРАЦИЯ

ПОКЛОННИЧЕСТВО И РЕЛИГИОЗЕН ТУРИЗЪМ – ПЪТУВАНИЯ ПО БИБЛЕЙСКИТЕ МЕСТА

доц. д-р Михаил Михайлов

Рецензент: доц. д-р Кристиян Хаджиев

Редактор: гл. ас. Татяна Стоянова

**София
2015**

. ПОКЛОННИЧЕСТВО И РЕЛИГИОЗЕН ТУРИЗЪМ –

ПЪТУВАНИЯ ПО БИБЛЕЙСКИТЕ МЕСТА

Свещени и култови места от историята на различни цивилизации и култури – светилища, оброчища и капища, църкви, манастири, параклиси, текета, (траки, езически религии, християнство, ислям). Тези обекти на езотеричния туризъм могат да бъдат част от териториални туристически програми в определени дестинации или елементи на специализирани поклоннически маршрути или езотерични и религиозни турове. Пример за това е Сантяго де Компостела, поклонническите маршрути на индуизма и будизма, религиозно-опознавателни турове по свещените обекти на различните религии. Манастирите в България са популярни и посещавани религиозни и туристически обекти. Рилският манастир и Ивановските скални манастири са част от Световното културно наследство на ЮНЕСКО, а други са с международна известност – Аладжа манастир, Роженския, Бачковския, Троянския и др. Манастирът е религиозен, културно–исторически и природозабележителен обект и представлява култово средище на определена религиозна общност. Той е важен ресурс на религиозния туризъм и обект на познавателни туристически програми за български и чуждестранни групи. Такъв религиозен маршрут, който да обхваща значими култови обекти на Източното православие, би могъл да бъде разработен като самостоятелен или в рамките на програмата „културни коридори на Югоизточна Европа”. В него могат да влязат манастири и църкви от балканските страни.

Поклонничеството – дълг към вярата

Поклонничеството е пътуване с религиозна цел, при което се ползват и туристически услуги – настаняване, хранене, транспорт. Но то е преди всичко задължение, породено от вярата; нравствен императив; духовен път и преживяване.

При анализа на същността и характеристиките на езотеричния туризъм и в частност на религиозния туризъм, е необходимо да бъде направено едно принципно уточнение – неговото разграничаване от поклонничеството. Туризмът като предлагане е бизнес, а като търсене – развлечение, удоволствие, разнообразно прекарване на свободното време. Култови сгради и свети места могат да бъдат обекти на културния туризъм, както и част от туристически програми. Тяхното посещение може да удовлетворява познавателни потребности, но това не е поклонничество. Получаването на

„сертификат за хаджия” в тези случаи е туристическа атракция и претендирането с него от посетители, командировани лица или просто фарисеи, е снобизъм, а не символ на вярата.

Да се нарече един поклонник турист е нелепо, дори обидно. Нашите деди са били поклонници, посещавайки Божи гроб. Да станеш хаджия е било усилие, постигано с цената на лишения, труд и спестовност. Гурбетчиите от Цариград и Александрия и малцината българи от страната са предприемали „пътуването на живота си” с вътрешна убеденост и чувство за мисия и са го заплащали с честно заработени пари. Званието „хаджия” се е прибавяло към името и наследявало с фамилията.

Да се нарече турист правоверният мюсюлманин, който посещава Мека, Медина, Ал Акса или Еюп и изпълнявайки хадж – един от Петте стълба на вярата, е кръвна обида. Аналогична е и същността на поклонничеството в юдеизма, индуизма, будизма.

Изложените съображения засягат същността на поклонничеството и целесъобразността на понятието „поклонически туризъм”. Това не е основание туристически фирми да не се занимават с организирани и индивидуални поклоннически пътувания, отчитайки тяхната специфика.

Поклонничеството на светите места, наречени „тиртха” или „дхама” е религиозна практика на индуизма. Едни от най-известните са свещените градове – Варанаси, Вриндавана, Алахабад, Харидвар. Големи религиозни празници, свързани с поклонничеството се провеждат в Джаганатх в Пури, където в древните храмове на вайшнавизма се провежда празника Ратхаятра. В Тирупати се намира най-богатият и най-посещаван индуистки храм Тирумала Венкатешвара, наричан от християните „индуистки Ватикан”.

Пътувания по библейските места

Юдаизмът е една от трите световни монотеистични религии. Неговите стълбове са Йехова (Яхве), Тора и земята на Израил. Той проповядва вяра в единния Бог в идването на Месия, приближаването на края на света и възкресението на мъртвите. Живият Бог си избира един народ и сключва завет с него. В Израел това е държавна религия и свещените места (храмът на Соломон, Стената на плача, планината Синай, където Йехова прави своето откровение на Мойсей), са обекти на поклонение. Те са едни от най-масово посещаваните обекти в света, както от поклонници – вярващи евреи, така и от милиони туристи.

Библията е Свещеното писание или Словото на Бога за над един милиард вярващи по света. Тя е основополагащата монотеистична книга и

описва само един Бог, създал света и хората, които да го управляват съгласно неговия промисъл.

Библията съдържа две отделни части, първата от които – Старият Завет е свещена книга за евреите (Тора или Танах) и християните, а втората – Новият Завет, само за изповядващите християнската религия. Времеви характеристики на събитията, описани в Стария завет са приблизителни, част от персонажите – исторически, а географските места конкретни. Времето, мястото и действията в свещените книги са езотерични, те са въпрос на вяра и не е необходимо да бъдат доказвани фактологически. Погледната през очите на друговерец или атеиста, Библията е изпълнена с убийства, предателства и кръвосмешения, и един жесток Бог, който безмилостно наказва всяко прегрешение.

Старият Завет съдържа 50 книги, категоризирани според православната Библия в няколко части – Петокнижие, Исторически книги, Учителни книги, Големи пророци, Малки пророци и неканонични книги. Повествованието в тях хронологично отразява първоначалната история на света и хората, започвайки от Сътворението, описано в първата книга „Битие” и епохата на патриарсите, преминавайки през синове и дъщери на Израил, изход и завладяване, периодът на съдиите, обединеното и разделеното царство, пророци и плен и завършвайки с неканоничните книги, сред които са „Песен на песните ” и „Премъдрост Соломонова”. На всеки период съответства и генеалогия на старозаветни родословия – от Адам и Ева, през Ной и потомците му, заселили Земята след Потопа и Авраам, бащата на еврейския народ и Иаков, известен още и като Израил. Всички израилтяни се считат за потомци на един от неговите дванадесет синове.

Събитията, описани в Библията и местата, където те са се случили са дестинации на поклонничество и езотеричен туризъм. Част от тях са предполагаеми и сложни за идентификация, достъпът до други е затруднен поради военни конфликти, политически и религиозни причини, трети са в Списъка на Световното културно наследство и обекти на поклоннически маршрути и езотерични турове. Техните артефакти са предмет на библейската археология. Те са фундамент на християнската и юдейската цивилизации, сюжети на върхови постижения в световното изкуство и култура. За тяхната визуализация и туристическа интерпретация в изключителна степен допринасят произведенията на изобразителното изкуство и архитектурата, на литературата и музиката, на театъра и киното.

Райската градина и Ноевият ковчег

Две съдбоносни събития определят насоката на развитие на хората. Това са Божиите наказания – изгонването от Рая и Потопът. Бог създал по свой образ и подобие първия човек Адам от пръст и Ева от неговото ребро и ги заселил в земния рай Едемската градина с единствената забрана - да допуснали това, което св. Августин Блажени нарича „първи грях” – познанието за добро и зло и присъствието им в света. Цената на грехопадението е била жестока. Адам и Ева били изгонени от земния рай, лишени от безсмъртие и обречени на тежък труд за своето оцеляване. Но спечелили правото на избор и свободна воля. Местонахождението на Едемската градина е митологично – предполага се, че е било в Северна Месопотамия, между горните течения на реките Тигър и Ефрат. Представата за Рая на земята става знаков за стотици поколения смъртни хора. Той е символ за Златните векове в историята на човешките цивилизации и култури – Йерусалим от времето на Първия храм, древна Аркадия, Кордобския халифат, Ренесансова Тоскана. На него са посветени гениални произведения на изкуството (Джакопо Басано – „Осъждането на Адам от Господ”; Хуан Корреа „Адам и Ева, изгонени от рая” и много други).

„И наводнението продължава на земята четирийсет дена, и водата се умножи, подемна ковчеза, и той се дигна над земята”

Битие 7:17

В Библията пише, че Бог изпратил потопа поради греховността на хората. Единствен Ной бил праведен и по Божия заповед построил кораб (ковчег) и качил на него жена си, тримата си синове и жените им, а така и по една двойка от всеки вид животни и птици. След една година плаване, хората и животните в ковчеза оцелели. Ной принесъл жертва на Бога и той им разрешил да заселят отново земята и да продължат човешкия род.

Разказът за потопа се среща в митологията на много народи – във вавилонските „Епоса на Гилгамеш” – най-стария писмен източник и „Епоса на Атрахазис”, в индианската митология. Може би това са спомени за глобален катаклизъм или поредица древни катастрофи в цикличното развитие на природата и човека.

Две географски места са упоменати във връзка с потопа – Яфа (Яффо) - и Арарат. В Яфа, Ной е построил ковчеза и се е впуснал в спасително плаване. Тук е доплавал след потопа, синът му Яфет и е построил града. Яфа е едно от най-красивите и най-старо средиземноморско пристанище. Вечността се усеща и в днешно време, когато градът е станал част от мегаполиса Тел Авив. Разходките по красивия крайбрежен булевард, посещението на квартала на художниците, в който улиците носят имената

на зодиите и разглеждането на часовниковата кула – Мигдал –а – Шаон връщат туристите в стари времена. В Яфа е бил затворен апостол Петър. Оттук вечер, както пише Михаил Булгаков идва „Мракът, нахлул откъм Средиземно море, погълна омразния на прокуратора град” (Йерусалим). А през деня от върха на хълма Абраша парк се открива красива панорама към синьото, блестящо море, разположено в „средата на Земята” и неприличащо на никое друго. На това място е изградена скулптурната композиция „Вратата на вярата”, едно от многобройните чудодейни места на Светата земя - заставате под арката, затваряте очи, допирайки се до паметника и си пожелавате нещо, което понякога се сбъдва.

Планината Арарат е посочена в Битие 8:4, където Ноевият ковчег е спрял след потопа. Връх Арарат (на турски: Агри Даг) е най-високият връх в днешна Турция (5165 м). Той се намира в Североизточна Турция, на 16 км западно от Иран и 32 км южно от Армения. Състои от Голям Арарат - с височина 5165 м и Малък Арарат - 3914 м. Има около 30 ледника. Представлява заснежен конус на затихнал вулкан, последно изригвал през 1840 г. Това е древна земя, на която е имало царство още в 13 век пр. Хр. Асирийците го наричали Урарту – Планината на планините.

На един трекинг тур, какъвто е изкачването на Арарат, би могло да се придаде и езотеричен привкус. Много експедиции обикалят района в търсене на останки от ковчега. За чуждестранните посетители достъпът до планината започва от град Ван, разположен на едноименното езеро, докдето най-бързо се стига със самолет от Истанбул, след което с микробус до Догубаязит - изходен пункт за експедициите до Арарат. До изходния пункт на 2500 м. се стига с транспорт, след което на етапи се изкачва върхът.

Заветите на Бога и пътят към Обетованата земя

Повечето библейски събития са се случили на територията на древна Палестина, днешен Израел. Едва ли има друга част от света, която да е била тъй желана от различни народи и етноси, заради която са се водили толкова много битки и войни за това, чия да бъде „святата земя” за различните вероизповедания. Тук всичко е преплетено – реалност, религии, митове, легенди, история. За тази непрекъснато разкъсвана и изстрадала земя, един репатриант казва „Израел с населението, земята, водите, горите и сградите за Всевишния е единно тяло с всичките негови болести, рани, белези и проблеми”.

Тази история започва с Авраам, считан за баща на еврейския народ и основоположник на монотеизма. Той се родил в Ур в Месопотамия, на

територията на днешен Ирак и се оженил за своята полусестра Сара, от която нямал деца и с нейно разрешение взел за втора жена, робинята Агар, която била египтянка. Тя му родила син Измаил, който станал родоначалник на арабския народ, след като били изгонени от дома на Аврам по настояване на Сара. Аврам може да бъде считан и за баща на арабите, които го почитат като пророк.

Бог сключил с Аврам завет (договор) – „Излез от твоята земя, от твой род и от дома на баща си (та иди) в земята, която ще ти покажа” Мория, и там го принеси в жертва всесъжение на една от планините, която ще ти покажа” (Битие 22:2). В последния момент Бог възпрял ръката му и му посочил един овен, който да принесе в жертва вместо сина си. Това знаменателно събитие става обредно в продължение на хилядолетия до наши дни за трите основни монотеистични религии.

(Битие 12:1). Бог променил името му на Авраам и това на жена му на Сарра и им обещал му син, който тя родила по чудодееен начин, когато тя била на 90, а мъжа и на 100 години. Като знак на завета за Авраам и за всички деца от мъжки пол в бъдеще се въвело задължително обрязването – махането на връхната плът. „Вземи едничкия си син Исаака, когото ти обичаш, и иди в земя Беер – Шева – столицата на пустинята Негев; основан около 1 500 г. пр.н.е. Тук пристигнал Авраам преди 3700 г. – изкопал кладенец и напоил овците си. Тук живял и сега, някои от жителите на града се считат за негови потомци. По-късно, тук е минавал римският път Виа Марис. Той се упоменава в библейските текстове, а понастоящем е включен в списъка на ЮНЕСКО. Сега е съвременен 19000 град с университет, множество артефакти и исторически забележителности – старият град, бедуински пазар, основан през 1905 г., турска баня, църкви и епископска резиденция, крепост от времето на кръстоносците. Възроден в началото на 20 век като част от Османската империя като са построени джамия и дворец на губернатора, жп гара, а след 1948 г. е основана еврейската част на града, в която живеят етиопски евреи.

По пътя за обетованата земя Авраам бил придружен от племенника си Лот и семейството му, които се заселили до градовете Содом и Гомор, в близост до Мъртво море. По-късно бог наказал техните жители заради покварените им нрави. Лот, който се оказал единственият праведник сред тях бил пощаден и изведен от града със семейството си, като му било поръчано да не се обръща назад. Жена му нарушила тази заповед и била превърната в стълб от сол, което дава повод на швейцарския писател уфолог Ерих фон Деникен да счита, че наказанието е било ядрен взрив.

Земите на дванайсетте израилски колена – библейски дестинации

Събитията в Библията продължават с историята на Авраамовия род. Синът му Исаак се оженил за красивата Ревека, сестрата на Лаван, който бил племенник на Авраам. След 20 години безплодие, Ревека забременяла с близнаци – Исав и Иаков. Те непрекъснато се биели в утробата и Бог казал, че те ще станат родоначалници на два народа, които ще са в конфликт. Когато пораснали, Исав продал първородството на брат си срещу паница леща, а на смъртния одър на Авраам, Ревека чрез измама осигурила благословията му за любимия си син Иаков. На него се възлагало водачеството в семейството и основното наследство. Къде ли е гледал Господ тогава? Исав станал родоначалник на едомийците, съседен на израилтяните народ, с когото, те враждували много години.

Библейската история продължава с Иаков, който страхувайки се от гнева на Исав, отишъл при брата на майка си Лаван. Там се влюбил в дъщеря му Рахил и я поискал от баща ѝ за жена, който се съгласил при условие, че Иаков ще работи като негов слуга седем години. След отработването на този срок се вдигнала сватба, на която Иаков пил много и Лаван го измамил, като за брачната нощ му пробутал невзрачната по-голяма дъщеря Лия, вместо красивата Рахил. До какви съдбоносни последици може да доведе прекомерната употреба на алкохол! Иаков бил принуден да работи още седем години, за да вземе Рахил. По късно, той взел за жени Вала и Зелфа, които били слугини на двете сестри. Иаков се борил с един ангел, след което Бог го прекръстил на Израил. От четирите си жени, той има 12 сина и една дъщеря.

От дванайсетте сина на Израил произхождат 12 колена, от които се състоял еврейския народ. Когато ханаанската земя била поделена между тях, по времето на Иисус Навин, наследниците на третия син на Иаков от Лия, Левий – левитите били лишени от имоти. В Библията се казва, че тяхното „наследство е“ самият Бог и те стават свещеници, изпълняващи обредите, свързани с преклонението към него. Евреите го наричали Яхве (Йехова). От това коляно са Мойсей и брат му Аарон. За да останат колената 12, коляното на Йосиф било разделено на две. Той бил любимият син на баща си, което породило завист у братята му и те го продали като роб в Египет. Там той получил пророчески дар и предсказал, че след седем добри години ще последват седем гладни години, за които народът трябва да се подготви. Благодарният фараон го направил управител на страната. По късно, Йосиф простил на братята си и ги извикал да живеят в Египет, като им осигурил благоденствие.

Пътят на Благата вест, мисията на апостолите и харизмата на светците

Християнството е световна религия, която се появява в средата на I век в Юдея и в другите Източни провинции на Римската империя. Възниква под влияние на древноеврейските вярвания и сказания. През време на своето разпространение то постепенно се превръща в най-значимия културен феномен от общото историческо развитие на човечеството. Чрез Евангелието то разпространява благата вест за възплътилия се човек, който възкръснал, за да спаси всички хора - Божият син. Чрез Посланието на Иисус Христос за любов, мир и духовно съвършенство, тази религия дава модели за нравствено поведение на милиони хора по света. Свещените места на християнството – Витлеем – родното място на Христос, р. Йордан, където Йоан Кръстител е кръстил Христос, Голгота – Разпятието на Иисус, както и Ватикана, църквата „Света София“ в Истанбул, са световни дестинации за поклонничество и религиозен туризъм.

Пътят на Благата вест

Евангелският път или Пътят на Благата вест обхваща свещените пространства, свързани живота и учението на Иисус Христос – неговото раждане, земен живот, дейност, кръстна смърт, Възкресението и Възнесението му. Информация за тези събития се съдържа в четирите канонични евангелия на Матей, Марко, Лука и Йоан. Във всяко от тях се съдържат моменти от дейността и живота на Иисус, които авторът смята за най-важни. През вековете, основните събития в тях са се превърнали в църковни празници на християнските народи. Безценна част от българското културно наследство са Зографското и Мариинското евангелие от IX век и Четвероевангелието на цар Иван Александър и Видинското евангелие от XIV век. Поклонническите маршрути на „Благата вест“ могат да обхванат различни свещени места, свързани с живота и учението на Иисус. Тематично те биха могли да бъдат групирани в две основни направления. Първата група би могла да обхване земния път на Спасителя, а втората - Страстите Христови (страданията Христови). Това са събитията, обхващащи последните дни и часове от земния живот на Иисус, както и неговото Възкресение и Възнесение. Местата, свързани с живота на Иисус се намират на територията на днешната държава Израел, а тези, свързани с неговите страдания и възкръсване, в Йерусалим. Сред тях в детайли се откроява ”Кръстният Път” – това е пътят до мястото на разпятието – Голгота (върховият момент в страданията на Иисус).

Поклонническият маршрут „Земният път на Иисус”, обхваща местата, свързани с основни събития в живота на Господ Иисус Христос по Евангелията – Рождество, Кръщение Господне (Богоявление), Изкушение, Посвещаване на 12-те Апостоли, Проповед на планината, Първото чудо на Иисус Христос, Преображение Господне, Изгонване на търговците от храма, Безплодната смоковница, Пророчество за Второто пришествие.

Поклоннически маршрут „Страстите Христови”, би могъл да обхване събитията: Вход Господен в Йерусалим (Цветница), Умиване на краката, Тайната вечеря, Гетсиманската молитва, Целувката на Юда, Вземане на Иисус под стража, Иисус пред Пилат, Бичуване на Иисус, Тръненият венец, Кръстният път, Разпятие Христово (Разпети петък - Голгота). Маршрутът по местата свързани със Страстите Христови, може да продължи към местата на трите най-знаменателни събития от проявата на Божествената същност на Иисус Христос - Възкресение Господне (Великден), Явяването на Христос пред учениците и Възнесение.

Събитията от последната седмица на земния път на Христос, отнасящи се към неговите страдания започват с неговото влизане в Йерусалим. Това се е случило преди Пасха, когато много поклонници са пристигали в Йерусалим. Иисус влиза в града възседнал магаре и се обявява за Месията. Народът го посрещнал с викове „Осанна!”. В четвъртък вечерта Иисус и неговите ученици пристигнали в дома, където щели да честват Пасха. Там Иисус сам измил краката на учениците си като обяснил, че това е урок на смирение. Този ритуал е запазен и досега в Католическата църква, където всеки новоизбран Папа измива краката на кардиналите. Следващото събитие е Тайната вечеря, на която Христос казал че един от неговите ученици ще Го предаде. На тази вечеря Христос е предсказал, че апостол Петър ще се отрече три пъти от него докато пропеят първи петли и за утешение на опечалените си ученици установил Евхаристия (причастие) – главното тайнство в християнството. След вечерята Иисус с учениците си излязъл от града и отишли в Гетсиманската градина. Там Той взел Иаков, Иоан и Петър и се качил за молитва на Елионския хълм. Предчувствието за гибелен край изпълнил душата на Иисус и поддавайки се на човешката природа той помолил Бог Отец да отклони чашата на страданията от Него, „Но не е важно какво аз искам, а това което искаш Ти”(Мк. 14:36) и Той с покорство приел Неговата воля. Вечерта на Велики четвъртък завършва с прочутата сцена „Целувката на Юда”, гениално изобразена от Джото ди Бондоне в „падуаанската Капела дел Арена”. Предателят е посочил мястото, където може да бъде намерен Иисус и той е арестуван. Той е отведен при първосвещеника Киафа, където Синедриона Го осъжда на смърт. През Велики петък, Пилат Понтийски – наместника на римския император в Юдея

потвърждава присъдата на Синедриона, като преди това предложил на тълпата по случай празника да бъде освободен Исус, което не се приело. От това събитие е останала фразата „да си измиеш ръцете като Пилат” – символ на това, да не се намесваш в събитията. Последвалите събития са свързани с бичуването на Исус, неговото поругаване и увенчаването му като „Цар на Иудеите” с венец от тръни. Исус бил осъден на смърт чрез разпъване заедно с двама разбойника, и Той поел своя Кръстен път към Голгота.

Важни атрибути на Страстите Господни са инструментите на страданията на Исус Христос. В двехилядолетната история на християнството, те са митологизирани, и са превърнати в елементи на иконографията, на религиозната живопис, както и мощи съхраняващи се в редица храмове и свети места. Между тях са Свещения Граал – легендарната чаша, в която била събрана кръвта на Исус; трънения венец; кръста и гвоздеите на Неговото Разпятие; копие то на римския войник Лонгин, с което е бил пронизан Исус; Неговите дрехи; плащаницата, с която е било обвито Неговото тяло след снемането от кръста; 30-те сребърника платени на Иуда за предателството; чашата в която си измил ръцете Пилат Понтийски.

Свещен ритуален маршрут е „Кръстния път”. Той се изминава от вярващите във Велики петък – деня на разпятието и смъртта на Исус. В Йерусалим по време на Велики петък се извършва богослужение по „Via Dolorosa” - пътя по който са водили Исус към Голгота. По него има 14 кръста обозначаващи местата на страданията на Исус:

- +I: Осъждането на Исус на смърт
- +II: Исус взема кръста на плещите си
- +III: Исус пада за първи път
- +IV: Исус среща своята Майка
- +V: Симон Киринейнин помага на Исус да носи кръста
- +VI: Св. Вероника изтрива лицето на Исус
- +VII: Исус пада втори път
- +VIII: Исус Христос утешава плачещите жени
- +IX: Исус пада трети път
- +X: Събличат Исус
- +XI: Разпъват Исус на кръста
- +XII: Исус умира на кръста
- +XIII: Свалят Исус от кръста
- +XIV: Погребението на Исус Христос

Мисията на апостолите

Апостолите са пратениците на Исус, избрани да проповядват неговото учение. Дванадесет от тях са били негови близки сподвижници, присъствали в основни събития в живота му, получили непосредствено Христовото учение и избрани лично от него да разпространяват новата вяра. Това са братята Петър и Андрей, наречен Първозвани, както и Йоан Богослов и Яков Заведеев, Симон Канаит, Вартоломей, Юда Яковов, Матей, Тома, Яков Алфеев, Филип и Юда Искариот. Те всички присъстват и на Тайната вечеря, на която Спасителят казва „Тази вечер един от вас ще ме предаде”. „Единият от вас” е Юда Искариотски, който се отрича от Христос и го предава за 30 сребърника. След Разпятието, той се самоубива и на негово място е избран чрез жребий с Варнава, апостол Матий.

Седемдесетте апостоли са друга група, разпространители на учението на Христос, приели го от него от проповеди или чрез други апостоли. Сред тях са евангелистите Лука и Марк. Извън тези две групи е апостол Павел, един от бащите на християнската църква, приел учението чрез чудо.

Всеки от дванадесетте свети апостоли е имал своя мисия – да проповядват и разпространяват Христовото учение. Всеки е изминал своя земен път, палейки от Божията искра огньове в сърцата на новопокръстените. Единадесет от тях са станали мъченици на вярата, умрели са в страдания, от насилствена смърт. Единствено Йоан – евангелист и богослов е посрещнал естествената си смърт в своята старост, изпълнявайки завещанието на Исус да се грижи за Дева Мария, Богородица.

Паметта на всеки от апостолите се почита на определен ден от календара на християнските църкви. В православната традиция паметта на светите Петър и Павел, наречени първовърховни, поради особения си принос към християнството, се почита заедно на 29 юни, а на следващия ден (30 юни по Юлианския календар) се почита съборната памет на дванадесетте апостоли.

В изобразителното изкуство съществува обичай светите апостоли, най-близките ученици на Христос, да бъдат представяни заедно – в икона, барелеф или картина. Ето защо пътешествията, проследяващи тяхната мисия биха могли да започнат от Италия, в столицата на която, преди две хиляди години завършват мъченически своя жизнен път апостолите Петър и Павел. Там, в центъра на света – древния Рим, те поставят началото на църква, превърнала учението на Христос в световна религия.

Петнадесет века по късно в друг италиански град – Милано, в трапезарията на доминиканския манастир „Санта Мария делле Грацие”, Леонардо да Винчи създава стенописа „Тайната вечеря”. Едва ли съществува друг по-убедителен и завладяващ начин да се доближим до съвършеното и вярата в божествения промисъл. Може би, те присъстват и в самия Леонардо, чиято гениалност изглежда като ниспослана свише. Джорджо Вазари, негов биограф и един от първите изкуствоведи го определя като божествен и неповторим. За него в своите „Животоописания,” той пише „по волята на небесата на човешките същества очевидно се изливат най-великолепни дарове, често по естествен път, а понякога и по свръхестествен начин; тогава в един човек чудесно се съединяват красота, изящество и обаяние, ... и всяко негово действие носи печат на божественост.” Вълшебната атмосфера на Леонардовото „сфумато” реално превъплъщава езотеричния свят на пророците и светците. Всеки образ от „Тайната вечеря” е индивидуализиран, не само фигурите, но и изразенията изразяват чувства и жизненост - спокойствието и предопределеността на Богочовека Иисус, яростния гняв на Петър, тревожното безпокойство на Йоан, прикрития страх на Юда Искариот. Всеки от тях е в началото на своя божествен път. Иисус става пророк в собствената си страна – след неговото разпятие, учениците му стават апостоли. Те проповядват неговото учение в тогавашния свят, ставайки „светилници” за милиони хора в бъдеще.

Жизнените пътища на апостолите са описани в четирите канонизирани Евангелия (на Йоан, Матей, Лука и Марк) и в „Деянията на светите апостоли” които са книги от Новия завет. За автор на Деянията се приема апостол Лука, загинал от мъченическа смърт в Беотия в Мала Азия през 80 – те години на 1 век. Те могат да бъдат своеобразен пътеводител за мисиите на апостолите. Повествованието в тях описва събития, случили се след тези от евангелието на Лука. Те са историческа хроника, която започва с Възнесението. Евангелията, носителите на благата вест са ориентир и за дестинациите на поклонническите маршрути и езотеричните турове. При тях време, място и действие съвпадат – описват събития с конкретни пространствени характеристики и приблизителни времеви рамки. В Деянията се споменават 32 местности, 54 градове и 95 личности. Географията на събитията обхваща Източното Средиземноморие от Йерусалим до Рим, включва Черно море и прилежащи области, Анатолийското плато, Малта и пр. Деянията описват проповедите на апостолите, чудесата, извършвани и случващи се с тях, създаването на първите християнски общини и разширяването на църквата, апостолическия събор в Йерусалим, мисионерските пътувания, мъченичеството на апостолите. За съдбата и

мисионерските пътувания на много от апостолите се научава от църковните предания, неканоничеки книги и текстове, както и от митове и легенди. Независимо от достоверността на информацията, те с успех се използват в туристическата интерпретация на места и събития и в контекста на вече изложените съображения могат да бъдат вградени в различни езотерични туристически проекти.

"Quo vadis, Domine" - "Къде отиваш, Господи?" – Пътят на апостол Петър

Св. Петър е ученик и един от апостолите на Христовото учение. Той се казвал Симон, но Иисус, на когото е бил представен от брат му Андрей Първозвани го нарекъл Петър (от лат. скала – petrus). Петър е този, който първи изповядва Христос като Месия и именно на него Господ казва: „ти си Петър, и на тоя камък ще съградя църквата Си, и портите адови няма да ѝ надделеят” (Мат. 16:18). Като един от най-близките сподвижници на Иисус, той присъствал на знаменателни събития от земния му път - ходенето по водата в Галилейското езеро; на планината Тавор, където Иисус се преобразил и се явил в славата си; заедно с Йоан последвал Иисус на разпита му. На Тайната вечеря Петър казал на Иисус, че винаги ще бъде с него. Иисус му отговорил, че преди да пропеят първи петли Петър ще се отрече от него. Трина души през тази последна земна нощ на Иисус, попитали Петър дали е негов ученик и той три пъти отрекъл. След третия път пропели петлите и Иисус погледнал право към него. „ И спомни си Петър думата, казана му от Иисуса: преди още петел да пропее, три пъти ще се отречеш от Мене. И като излезе въвн горко плака ”(Евангелие на Матей 26:75). Този драматичен момент впечатляващо е изобразен от Ел Греко в картината „Сълзите на св. Петър”. Кръстният път на апостол Петър започва първоначално в Палестина и завършва в столицата на империята Рим. Той станал водач на ранната християнска църква и произнесъл първата проповед в Йерусалим на Петдесетница - Ден на Света Троица, (Духовден). Сега, това е голям християнски празник, който прославя явяването на Светия Дух върху апостолите на 50-я ден след Възкресението (след Великден). След Петдесетница, любовта към Учителя на Петър, чрез действието на Св. Дух, го превръща в пламенен и неустрашим проповедник на Сина Божий. На същия този празник, той обръща към Христовата вяра 3000 души (Деян. 2:14-41).

Апостолът продължил проповедническата си дейност въпреки гоненията, затварянето му в тъмница и преследванията. Св. Петър

проповядва предимно сред юдеите, познавайки тяхната религия, традиции и начин на живот. Той не ограничава мисионерската си дейност само в Палестина, но предприема проповеднически пътешествия в Мала Азия, Египет, Коринт, Рим, Испания, Картаген и дори Британия. Част от словото на св. Петър е включено в неговите две съборни послания, включени в Новия Завет. Св. Петър отишъл в Рим, където се задомил и къщата му в Капернаум била използвана за църква. Така той станал, според римокатолиците първият Папа. В параклиса „Quo vadis” по Виа Апия има реликва – парче базалт, върху което е отпечатана стъпка. Вярва се, че това е стъпката на Исус, който се явил на апостол Петър, когато той спасявайки се, бягал от Рим. Съзрял своя възкръснал Бог, Петър попитал "Quo vadis, Domine" - „Къде отиваш, Господи? ”. „В Рим, Петре за да ме разпнат пак.”- отговорил Исус. И тогава Петър, засрамен от малодушието си, се върнал, за да се срещне със съдбата си във Вечния град, където загинал с мъченическа смърт. Той е разпнат на кръст с главата надолу по собствено желание, защото е считал, че е недостоеен да умре със смъртта на Господ. Това се случило в един ден с гибелта на апостол Павел, по времето на император Нерон, около 67 г. от н.е. Паметта му се почита на 29 юни (св. апостоли Петър и Павел). Покровител е на рибарите, пекарите, месарите, обущарите, часовникарите и помощник и лечител при проблеми с краката.

И сега площад Сан Пиетро, в чийто център се издига древен египетски обелиск, е пълен с поклонници, а в дъното се извисява мраморната грамада на най – големия християнски храм в света – базиликата „Св. Петър”, под който са костите на светия мъченик, станал първият Папа и водач на християнството. На същото място е съществувала християнска църква от четвърти век, а строителството на съвременната сграда започва в началото на XVI век и продължава до двадесетте години на XVII век. Тя е сърцето на града-държава във Ватикана, едно от централните свещени места на Римокатолическата църква и едно от най-популярните места за поклонничество. Редица римски папи още от раннохристиянската епоха са погребани в базиликата. В този колосален храм е възплътено изкуството на титаните на Зрелия Ренесанс, гениите на Куатроченто (обобщаващ термин, в който се включват културните и творчески събития от 15-ти век в Италия) – Браманте, Микеланжело.

В християнския свят са изградени множество храмове, носещи името на Св. Петър. Една от най-известните е катедралата в Лондон - Уестминстърското абатство. Тя е построена от Едуард Изповедника в средата на XI век и се намира се в централната част на британската столица.

В нея се провеждат коронациите на британските монарси. Тук са гробовете на много от тях, както и на известни личности, като Исак Нютон, Чарлз Дарвин, Чарлз Дикенс, Уилям Шекспир.

Андреевският кръст – Пътят на апостол Андрей Първозвани

Андрей бил първият ученик, призван от Исус, поради което е наречен Първозвани. Той е бил рибар, брат на апостол Петър и последовател на Иоан Кръстител. Присъствал е на чудото с нахранването на петте хиляди, като е посочил момчето с петте хляба и двете риби, които Исус умножил.

Кръстният път на апостол Андрей започва с проповеди в Мала Азия и Скития, като е минал по сегашното българско Черноморие. Той е стигнал, според първия руски летописец Нестор, до река Днепър, на мястото на днешен Киев, изкачил се на един хълм и казал, „На това място ще възсияе Божията благодат, ще се издигнат църкви на Христа и истинската светлина ще излезе оттук по цялата страна”. На това място е построена църква с неговото име.

Св. Андрей е бил първият епископ на Византион и бил разпнат на Х – образен кръст, известен като Андреевски кръст. При император Констанций (337 – 361 г.) мощите били пренесени във вече християнския Константинопол. По време на четвъртия кръстоносен поход грабителите, наричани се „воини на Христа” ги отнесли в Италия, град Амалта, където се намират и до сега. Главата на апостола била в Рим до 1964 г., когато Римокатолическата църква я предала на Цариградската патриаршия в знак на добра воля.

Мисиите на апостол Павел

Апостол Павел бил мисионер, който разпространявал християнската вяра, проповядвайки сред езичниците. Той е родом от големия пристанищен град Тарс в Киликия (днешна Турция), един от центровете на елинистичната култура. Наследил римското гражданство на баща си, който е от еврейското коляно на Вениамин, Савел (Саул). се учи при известния равин Гамалиил в Йерусалим и става фанатичен фарисеин и враг на християнството. В началото, той преследвал ранните християни, смятайки ги за еретици и дори присъствал на екзекуцията на първия християнски мъченик, св. Стефан, дякон в Йерусалимската църква.

По пътя за Дамаск, където той отивал, за да залови християни се случило чудо, което го обървало към християнската вяра – явил му се Исус в ослепителна светлина – „Но, когато той беше на път и приближаваше до

Дамаск, изведнъж го огря светлина от небето; и като падна на земята, чу глас, който му думаше: Савле, Савле, що ме гониш?"(Деяния – 9:3-4). След като бил кръстен от местен християнин, за да се спаси, той избягал в Йерусалим, където се свързал с Варнава, един от водачите на местната църква, с когото отиват в Антиохия. В продължение на четвърт век апостолът, приел ново име Павел, обикаля целия тогавашен цивилизован свят, като проповядва Божието слово, върши чудеса и основава църкви.

Освен мисионерската си дейност, св. Павел е оставил голямо основополагащо писмено наследство. Неговите послания са събрани в 14 от общо 27 – те книги на Новия завет. В проповедите си той отправя послания за спасение чрез вяра; за това, че Христовата смърт на кръста отмива греха; че добрите дела са от Божията дейност и благодатен дар в живота на човека. Той е вдъхновен апостол, от който постоянно блика пламъкът на вярата. Във всяко негово послание има порив на благословение, обич към ближния и самопожертвователност. В това до коринтяните, апостол Павел пише "На драго сърце ще жертвувам и сам ще се пожертвувам за душите ви, при всичко че, обичайки вас извънмерно, съм по-малко обичан от вас". Св. Йоан Златоуст го нарича "сърце на света", както и "Павел бил три лакти човек, а стигнал небето!". Самият апостол казва за себе си "Бог благоволи да открие в мене Своя Син".

Разработването на поклоннически маршрути може да следва пътищата на четирите мисии на апостол Павел. Той проповядва в Антиохия, Мала Азия, Кипър, Ефес, Атина, Македония, Коринт, и затова е наричан от евреите в християнската общност „апостол на езичниците“. Пътуванията на св. Павел били придружени от проповеди, непрестанни чудеса, постоянни трудове и страдания, неизтощимо търпение, но той се уповавал на Бога, който го призовал за това служение. Гонен, преследван, страдащ от болести и несгоди, претърпял корабкрушение, той ревностно разнася вестта за Спасителя. Следвал е принципа „Debes, ergo potes – длъжен си, значи можеш“. Той сам за себе си говори: "Повече от всички се потрудох" (1Кор. 15:10; 2 Кор. 11:23).

Три от мисионерските пътувания започват от Антиохия и едно от Йерусалим. Антиохия е основана през 300 пр.н.е. от Селевк I Никатор, наречен от него на името на баща му Антиох и е столица на Селевкидското царство. От 64 г. пр.н.е. градът е под римска власт и юрисдикция и намиращият се тук римски прокуратор управлява Светите земи. По времето на Октавиан Август, Римска Сирия (със столица Антиохия) получава статут на имперска провинция, а под командването на наместника (legatus Augusti) са всички римски легиони в Леванта, вкл. Юдея. В рамките на Римската империя той е третият по големина град след Рим и Александрия.

По времето на апостол Павел, градът достигнал близо милион жители и бил сравним само с Рим и Александрия. Антиохия се превръща във втори център на християнството. В него намерили убежище първите християни, след убийството на първомъченика Стефан. Членовете на антиохийската църква първи получават наименованието „християни“, когато след първия християнски Йерусалимски събор, тук пристигат апостолите Варнава и Павел да утвърждават новата вяра. Те „поучаваха доста народ, и учениците в Антиохия бидоха наречени християни“ (Деяния 11:20-26). Според повечето версии, евангелист Лука е родом от Антиохия. След разрушаването на Йерусалимския храм и сриването на Йерусалим по времето на втората юдейско - римска война, Антиохия заема първото място в раннохристиянската йерархия и впоследствие Антиохийската църква е призната по значение с ранг равен на тези в Александрия, Рим и Константинопол. В Антиохия процъфтява и знаменитата Антиохийска богословска школа, която излъчва много от най-видните Отци на Църквата, сред които се открояват Игнатий Богоносец (ок.30-107) и Йоан Златоуст (347-407). В днешно време антиохийският патриарх заема трето място в йерархията сред патриарсите на източната църква и носи титула „патриарх на целия Изток“. Друг град, със същото име е Антиохия Писидийска, който се е намирал във Фригия и е посетен от апостол Павел по време на неговото първо и трето мисионерско пътуване.

Сега на мястото на древна Антиохия се намира турския град Антакия, център на вилает Хатай. Разположен е на река Оронт, близо до вливането ѝ в Средиземно море. Интересен факт е, че между 1936 – 39 г. Хатай е „независима“ квази държава и е част от сюжета на във филма на Стивън Спилбърг „Индиана Джоунс и последният кръстоносен поход“. На 29 юни 1939 г. е анексирана от правителството на Мустафа Кемал Ататюрк и става част от Турция.

Първото мисионерско пътешествие на св. ап. Павел започва с кораб от Антиохия, минава през Саламин и Паф на о. Кипър и през Порсия, Антиохия Писидийска, Икония (днешна Коня) и Дервия в югоизточната част на Мала Азия, завършва отново в Антиохия (Деян. 13 - 14). Негов спътник е бил Иосиф Варнава, който по-късно проповядвал в Кипър, където бил убит през 61 година.

Второто мисионерско пътешествие на св. ап. Павел, заедно с апостол Сила, започва от Антиохия – през Мала Азия до Македония и южна Гърция. Св. Павел е най-видният проповедник на християнството в станалите по-късно български земи – Македония и Беломорието. Това се случва около средата на първи век от Христа, както Св. Андрей е най-видният

проповедник на християнството по Черноморието, което става по същото време.

В Листра (с. Латик, южно от Коня, Турция), двамата апостоли покръстват Тимотей, който вземат със себе и до когото по-късно апостол Павел пише послание. Пътуването продължава през Фригия, Галатея и Мизия и стига до Троада (на 30 км., южно от Троя). Павел решава да проповядва в Европа. Първата европейска спирка от това пътуване е Филипи, където покръства първата европейка на име Лидия. Там е арестуван и измъчван, но след низпослано чудо е освободен. Пътят на св. Павел минава през Амфипол (4 км. от устието на р. Струма), Солун и Атина. В Коринт, той покръства Прискила и Акила, в къщата на които живее година и половина. Тук, той пише първото послание до солунската църква. Св. Павел е автор на две послания до християнската община в Коринт. Мисията завършва по море в Ефес, Кесария и оттам в Йерусалим.

В разрез с възприетата традиция, български изследователи лансират версията, че Филипи не е малкото тогавашно селище на територията на днешна Гърция, а град Филипопол – Пловдив. Независимо от липсата на доказателства, това би могло да бъде използвано в туристическа интерпретация на религиозно пътуване през България.

Третото мисионерско пътешествие на св. ап. Павел започва в Антиохия през Ефес и отново в Македония и Елада. По време на тази мисия, Бог потвърдил неговото послание с чудеса. В Коринт, той написва едно от най-значимите свои послания, това до римляните. Оттук през Филипи и Троада отива в Милет и по море в Родос и Кипър, и завършвайки през Тир отново се връща в Йерусалим.

Четвъртото мисионерско пътешествие на св. ап. Павел е от Йерусалим, през Крит и Малта до Италия и Рим. За това пътуване няма единно мнение, тъй като той пътува като затворник, изпратен да бъде съден в Рим. Но въпреки това Павел не оставя своята мисия. По време на това пътуване апостолът претърпява корабкрушение. Корабът минава през Сидон, Кипър, Крит и потъва до брега на остров Малта.

Някои библейски учени оспорват това пътуване, тъй като няма явни сведения за четвърто пътуване в Библията. Други оспорват мястото на корабкрушението, но както вече се отбеляза и тук вярата е по-важна от наличието на доказателства. При посещението си в Малта папа Бенедикт XVI се моли в пещерата на Св. Павел – покръстителят на остров Малта. След това, в речта си, Светият Отец отбеляза, че корабкрушението на Св. Павел и тримесечното му оставане в Малта, оставя незаличима следа в историята на това място - „Ето защо, по Божия промисъл, Св. Павел е вашият отец във вярата. Благодарение на неговото присъствие сред вас

Христовото Евангелие се вкорени здраво и донесе изобилен плод не само в живота на всеки отделен човек, семейства и общество, но и в изграждането на националната идентичност на Малта и нейната жива и особена култура“. Той казва, че пристигането на Св. Павел в Малта не е плод на случайността, защото Бог, в Своята мъдрост и провидение определя маршрута на Неговия спасителен план за човечеството.

Сега храмът „Свети Павел“ в старата столица на Малта – Мдина е централна епископска катедрала за малтийската римокатолическа митрополия. Построена е на мястото, където според преданието, римският губернатор и първи епископ на Малта – Публиус се е срещнал със св. Павел.

След Малта, Павел прибивава първоначално в Сиракуза, а после в Ригия и оттам в Рим, където е живял още две години. Там той е написал посланията до Филипийците, до Колосяните, до Ефесяните, до Филимона, а през последната година от живота си - тези до евреите и второто послание до Тимотей. В Рим апостол Павел е бил гонен като християнин от властите и е понесъл много страдания. През 67 г., той е осъден на смърт и като римски гражданин не е бил разпнат, а обезглавен. Според християнската хроника, смъртта му е съпроводена от множество чудеса – отрязаната глава на светеца продължавала да слави Господа, а там, където тя паднала, избликли три извора (на мястото на днешния манастир „Три фонтана“ край Рим). На мястото на неговото погребение, последователи са оставили паметен знак, който позволил на император Константин да открие гроба и да построи църква на негово име - Сан Паоло Фуори ле Мура. Две хиляди години след това, папа възлага да се проведе научно изследване чрез въглеродния метод на датиране на саркофага, намиращ се под олтара на църквата. В деня на паметта на светеца, той заявява официално “Потвърждава се единодушната и безспорна традиция, съгласно която, става дума за останките на апостол Павел”.

Сантяго де Компостела - Пътят на св. Иаков

„Заради моята гордост от познанието Ти, Господи, ме накара да извървя Пътя, по който всеки може да мине, и да открия това, което всички разбират, ако обърнат малко повече внимание на живота. Накара ме да осъзная, че търсенето на щастието е лично и не е пример, който може да бъде даден другиму.

Преди да намеря мечата си, трябваше да открия неговата тайна, а тя се оказа толкова проста – да зная какво ще правя с него. С него и с щастието, което ще ми донесе.”

Паулу Коелю

Св. Иаков е един от Дванадесетте апостоли . Той загива като мъченик, през 44 г., когато цар Ирод го екзекутира. Според преданието, неговите ученици Атанас и Теодор пренасят тялото му с лодка от Ерусалим през Средиземно море до Галисия. Погребан е в близост до съвременния град Сантяго и гробът е забравен, като е бил открит отново през 813 г. от отшелника Пелагиус. Пътят до него му е показан от звезда, откъдето идва и името на бъдещия град – Компостела или Поле на звездата. Поклонението пред мощите на светеца се превръща във вековен езотеричен маршрут, наречен “Пътят на Сант Яго (Свети Иаков)”, който от 9 век се превръща в най-важния маршрут на пилигримство (поклонничество) в Средновековна Европа, съществуващ и до днес. Да изминеш този “път” означава да се срещнеш с религиозните исторически корени на Европа, да обновиш и осъзнаеш своя “вътрешен път”. Той е символ, маршрут към вярата, изкуството и културата, екологията и хуманизма. Подобен поклоннически тур би могъл да се създаде и в България по пътя на Св. Иван Рилски. Поклонническият маршрут минава през Северна Испания и е известен под името Камино (Пътят). Неговата дължина е 810 км. Започва от град Сен Жан Пие дьо Пор във Франция, а крайната му точка е катедралата в испанския град Сантяго де Компостела. От множеството варианти на преминаване по основния маршрут най-известни са френският, северният, Виа де ла Плата, португалският и английският.

Маршрутът е един от най-старите и датира от повече от 1000 години. Смята се, че минава точно под Млечния път и отразява енергията на звездите над него. Приема се, че Камино е изминат успешно от всеки пилигрим, извървял пеша поне 100 км. Символ на поклонниците са миди, провесени като медальон, върху които е изрисуван кръстът на Св. Иаков. Маршрутът преминава през над 1800 архитектурни и исторически обекта. За поклонниците е изградена мрежа от заслони и хижи. Всеки от тях носи талон, който подпечатва в различните точки по пътя. Повечето от туристическите спални са оборудвани с медицински пунктове, в които обслужването е безплатно. Изминалите Камино получават писмено удостоверение в Сантяго де Компостела.

Крайната цел на Камино е гр. Сантяго де Компостела, който е голям университетски център. През 1075 г. Алфонс VI построява на мястото на старият храм катедрала, която впоследствие се е превърнала в център на града и крайна точка на маршрута.

През XII век се формира Ордена на Сантяго от група кастилски рицари, който закрилял поклонниците. Те получавали пълно опрощаване на греховете след изминаването на Пътя.

Камино е включен в списъка на ЮНЕСКО за опазване на световното културно наследство.

Счита се, че пътят следва енергийните линии на земята. Шърли Маклейн нарича Камино пътуване на духа, при което се получава усещане за пълно отдаване на Бога. Енергията на Камино тласка към повече самосъзерцание и себепознание. Когато познаете пътешествието на душата, емоциите ви се стабилизират. Камино е заветът на средновековното християнство за обединение чрез вярата. Началото на Пътя е свързано с историята и легендите на Карл Велики за дванадесетте паладини, рицарят Роланд, битките с арагонците, баските и сарацините.

Видението на св. Йоан на остров Патмос

Свети Йоан Богослов е един от 12-те апостоли на Иисус Христос и един от най-приближените му ученици, на който той поверява грижите за Богородица. Йоан е брат на апостол Иаков и те са известни като синовете Заведееви. Той е единственият апостол, който е доживял до дълбока старост и е умрял от естествена смърт. Основните места в неговия живот са Йерусалим, Смирна, Ефес и остров Патмос, където той има видение и пише знаменитото си „Откровение”. Той е автор на едно от четирите канонични евангелия, три послания и Апокалипсис. Евангелието на Йоан съдържа не само житието на Иисус, но и философски и теологични основи на неговото учение. В неговите творби са заложени основни постулати в християнството – „В началото бе Слово, и словото беше у Бога, и Бог бе Слово” (Йоан 1:1) и „Бог е любов”. Мисионерският път на апостол Йоан е свързан с редица населени места в Мала Азия, където проповедите му са съпроводени с многобройни чудеса – възкресяване на мъртви, излекуване на болни, гонене на бесове от езическите храмове. Легендата гласи, че по време на християнските гонения Йоан е бил отведен в Рим и осъден на смърт. След като е останал невредим от чашата с отрова и от котела с кипящо масло, той е бил заточен на остров Патмос. Тук са се случили две знаменателни събития. По време на неговите уединения в планината на пост и молитви чрез него Божият Дух проговорил и той диктувал в продължение на два дни и шест часа благовестие на своя ученик Прохор. При втория случай, Йоан се отделил десет дни в пещера, където Господ му пратил видение, което покъсно той написал като апокалипсис. Свети Йоан е известен като апостол на

любовта – доближаването към Бога може да стане само с любов към Него и ближния.

Манастирът "Св. Йоан Богослов" е построен на мястото, където св. Йоан Богослов е получил Откровението, записано от неговия ученик Прохор и включено в канона на Новия завет. В близост до него се намира пещерата на Апокалипсиса, където апостолът получава откровението с пророчествата за бъдещето на Христовата църква и света. Той е основан през 1088 г. и е обявен за паметник на световното културно наследство. Неговият музей съдържа 116 произведения на християнското изкуство.

Обителта е под юрисдикцията на Вселенската цариградска патриаршия. ЮНЕСКО включва манастира заедно с Пещерата на Апокалипсиса, като съвместен обект под името Исторически център (Хора). Пещерата на Апокалипсиса е разположена между столицата на острова Хора и Скала, което е единственото търговско пристанище на Патмос. Над пещерата е изграден християнски храм.

Патмос е най-малкият от Додеканезите - група от дванайсет гръцки острова, известни още като Южни Споради. Площта му е 28 кв.км. Той може да бъде включен като етап в различни по продължителност средиземноморски поклонически маршрути или локален такъв, заедно с островите Родос, Самос и Кос. Изходен пункт може да бъде и турският курорт Кушадасъ.

Известни картини със светията са картините „Йоан Богослов в кипящо масло” на Ханс Фриш – 1514 г.; „Йоан на остров Патмос” на Йеронимус Бош – 1504 г.; „Апостол Йоан” на Г. Мемлинг – 1468 г. В иконографията св. Йоан е изобразяван като младеж в сцени с Иисус, а в православната иконопис в „апостолския ред” на иконостаса и като храмова икона. Той се изобразява като старец с епископски атрибути. Интересна е иконата (1396г.) от Погановския манастир („Свети Йоан Богослов“ е православна света обител на левия бряг на река Ерма, в околностите на село Поганово, Сърбия), изобразяващ Йоан като старец, а Богородица като млада жена.

Харизмата на светците – мотив за поклонничество

Асизи – свещеното пространство на св. Франциск

Свети Франциск или както е известен в Италия Сан Франческо се счита за родоначалник на социалното християнство. Официалната църква по негово време е пренебрегвала ценностите и морала на Спасителя и апостола на вярата, превърнала се е в прислужница на богатите, а във Византия, в оръжие на имперските амбиции. Сред вярващите все повече се засилва необходимостта от появата на човек, който със своята вяра, поведение и

живот да бъде пример за подражание. Учението и проповедите на св. Франциск са универсално послание за мир и толерантност.

Обекти на поклонение са францисканските места. Това е градът реликва Асизи, средновековен град с удивителни гледки към полята на Умбрия. Въздухът на Асизи е изпълнен със святост и вярата на хилядите поклонници. В него е изграден комплекс от шедьоври на предренесансовия гений – двете удивителни базилики на Сан Франческо (долната и горната) са принос в световното изкуство и архитектура. В тях е въплътен геният на Джото, на Чимабуе, Пиетро Лоренцети, Симоне Мартини. Във фреските на Долната катедрала, зад стилизираните предренесансови образи на Джото, проглеждат оживените и изпълнени с чувства лица на идващия Ренесанс.

Зад витражите са розите без бодли – едно от чудесата, сполетели Франческо. Това е една от най-известните легенди за живота на Франциск: веднъж, когато дяволът подлага на изкушение светия мъж, той, за да го избегне, се хвърля в един трънак, а трънакът разцъфва в розов храст. Пресъздадени са сънят, откровенията и стигмата на Сан Франческо. Една от най-впечатляващите картини, изразяващи душевността, страстите на св. Франциск, е тази на неговия съименник – испанския художник Франсиско де Сурбаран, съхранявана в Старата пинакотека в Мюнхен.

В катедралата на Сан Франческо, българският цар Борис се венчава за принцеса Джована Савойска, бъдещата царица Йоана, майката на Симеон. И може би милосърдието на Св. Франциск и съветите на Беинса Дуно (Учителя Дънов), го карат да вземе благочестивите, но съдбоносни за България, за нейните евреи и самия него решения.

Хиляди поклонници ежедневно изпълват храмовете и улиците на Асизи. Благочестивите мисли и пиетата към светеца се съчетават с туристическите импресии. В горната катедрала полски монах францисканец говори за житието на светеца пред свои сънародници. Туристи и поклонници се изкачват към цитаделата на града, дори изпитвайки чисто земни радости в заведенията пред катедралата на Света Киара - сандвич с прошутото и чаша вино от лозята на Умбрия.

Библиография

1. Аввад, Сами. *Краски святой земли. Голден пресс Йерусалим, 1993.*
- Григориев, В. *Религии по света. С. 1997.*
2. Елиаде М., Йон Кулиано. *Речник на религии, Тезаурус, С., 1999.*
2. *Закон за културното наследство. (Обн., ДВ, бр. 19 от 13.03.2009, изм. и доп, бр. 54 от 15.07.2011.)*
3. Касирер, Е. *Изследване на човека, ГАЛ – ИКО, С., 1996.*
4. Лама Оле Нидал. *Как стоят нещата. С. 2002.*
5. *Мифы народов мира, Энциклопедия – I и II том, Москва, 1988.*
6. Михайлов, М. *Мегалитната култура – туристическа интерпретация, Аскони-издат, С., 2013.*
7. Михайлов, М. *Устойчиво развитие на туризма, НБУ, 2013.*
8. *Новият завет. LTD Printing, Bangkok, 1992.*
9. *Световна енциклопедия на пътешественика, Хермес, 2007.*
10. Тенев, Др. *Чудната история на изкуството, Български художник, С., 1982.*
11. Тойнби А. *Изследване на историята – Том I: Възникване и развитие на цивилизацията. С., 1995.*
12. Тончев, Цв.; Михайлов, М. *Терминологичен речник по управление на туризма. МВБУ. 2010.*
- 13, Фернандес – Арместо, Ф. *Цивилизацията. 2004.*
14. Фрейзър, Дж. *Фолклорът в Стария завет. Отечествен фронт, С., 1989.*
15. Фол, Ал. *Самотният пешеходец. 2006.*
16. *Convention for Protection of the World Cultural and Natural Heritage (www.unesco.org/convention)*
17. Grey, M. *Places of Peace & Power. N.Y., 1999.*
18. Migel de Unamuno. *Del sentimiento trágico de la vida. Madrid. 2001.*
19. *Tourism 2020 Vision. (www.world-tourism.org)*
20. *UNESKO Report. (www.unesco.org/reports)*

